

یخدان

راه حلی پایدار در معماری بومی ایران (نمونه موردی: کرمان)

فاطمه شیخ اسدی، زمزم زمانزاده

۱. عضو هیات علمی دانشگاه شهید باهنر کرمان

۲. عضو هیات علمی دانشگاه شهید باهنر کرمان

چکیده

میراث معماری به عنوان موضوعات بنیادی در زندگی معاصر مطرح شده اند، بنابراین تحقیقات پیرامون این مقوله حوزه های علمی مختلفی را جذب کرده است که از جمله آن معماری سبز و صنعت توریسم را می توان نام برد یکی از مهمترین فاکتورهای معماری بومی ایران که بخش زیادی از آن دارای آب و هوای خشک است، بهره گیری از عناصر اقلیمی در دسترس جهت تامین گرما و سرمای مورد نیاز هر اقلیم است. این مقاله تلاشی است در جهت معرفی یخدانها به عنوان روشی پایدار برای ذخیره یخ در اقلیم گرم و خشک. به دلیل اهمیت فراوان آب و به ویژه آب خنک در اقلیم گرم و خشک، صدها یخچال در کویر مرکزی ایران ساخته شده است. این مقاله کوششی است تا نشان دهد که معماری بومی یخدان برای مقابله با شرایط زندگی سخت این اقلیم در دوره های پیشین بسیار پاسخده بوده است. از این میان استان کرمان به عنوان بزرگترین استان ایران در حوزه اقلیم گرم و خشک به عنوان نمونه موردی انتخاب شده است.

کلمات کلیدی: معماری پایدار، یخدان، اقلیم گرم و خشک، کرمان

مقدمه

با توجه به اینکه بخش اعظم ایران در منطقه گرم و خشک واقع شده و تابستانها در کشور ما نسبتا طولانی و درجه حرارت در طی این فصل در اغلب اوقات بیش از حد تحمل است، لذا نوشیدن آب سرد و یا افشره خنک و بستنی در این فصل می تواند بسیار گوارا و مطبوع باشد. همچنین سالم نگهداشتن گوشت، لبنیات و سایر مواد غذایی نیز استفاده از یخ را در تابستان ضروری می سازد. همان گونه که آب انبار، انباری جهت ذخیره آب بوده، یخچال نیز چاله ای برای نگهداری و حفظ یخ بوده است. یخ در چله زمستان و در طی ماههای سرد سال تهیه می شده و در طی فصول گرم، یخ ذخیره شده تا شروع زمستان سال بعد مورد استفاده قرار می گرفته است.

در اینجا است که می بینیم معماری زیست اقلیمی ایران پاسخگوی احتیاجات و ملزومات زندگی انسان می شود به نحوی که در حرارت چهل درجه کرمان و یا شیراز و بسیاری از شهرهای ایران، آب خنک برای اهالی همیشه فراهم بوده است. باید گفت که کاربرد معماری اقلیمی و نحوه استفاده از اقلیم و معماری در جهت تامین شرایط آسایش انسان در طی فصول مختلف سال و در مناطق متفاوت آب و هوایی در جای جای قلمرو معماری گذشته ما ثبت شده است.